

Șchei — Brașov și evidențierea a încă două edificii eclesiastice anterioare pe același loc (biserica de lemn — sfârșitul secolului XIV-începutul secolului XV, prima biserică de piatră — a doua jumătate a secolului XV), — comunicare Luminița Munteanu și Mariana Beldie.

Pentru studiul de arhitectură, atât pe planul mare al verigilor de istorie a disciplinei, cât și pe cel aplicativ al restaurării, reale contribuții reprezintă comunicarea arh. Ștefan Balș (*Rezultatele cercetării de arhitectură la biserică Sf. Gheorghe Nou din București*) și cea a arh. Ana Maria Orășanu (*Cercetări de arhitectură la casa Ion Zidaru din Bistrița — Năsăud*).

În continuarea unor mai vechi preocupări se înscrie comunicarea arh. Cristian Moisescu, *Evoluția paramentului în arhitectura Țării Românești în secolele XIV—XVI*.

Puțin prezente pînă acum în cadrul sesiunilor de comunicări ale DPCN, preocupările pentru urbanism și-au găsit ilustrarea în foarte documentata prezentare a arh. Eugenia Greceanu, *Roman. Structura urbană — mărturie a trecutului istoric*. Privite din unghiul de vedere al istoricului, ele au fost abordate și de Liviu Rotman în comunicarea *Mabulaua — cadru de dezvoltare socială și spirituală*.

Bogăția și varietatea surselor de informație suplimentară cu privire la arhitectură a fost relevată o dată în plus de comunicarea arh. Hermann Fabini, *Arhitectura civilă gotică reflectată în iconografia timpului*. În ace-

lași context, relevantă poate fi „convecțiunea” de zi de zi cu monumentul supus procesului de restaurare, prezentată de ing. Al. Dobricăanu (*Note pe marginea lucrărilor de restaurare executate la Prejmer*).

Bogatul capitol al arhitecturii populare a fost ilustrat, de comunicarea Ioanei Cristache Panait și a arh. Marinell Daia (*Noi rezultate în cercetarea arhitecturii de lemn în Sălaj*) ca și de inedita interpretare — privită din unghiul descifrării „duhului” ce străbate ornamentica populară — a cunoscutei case a lui Antonie Mogoș din Ceauru — Gorj (arh. Mihai Aldea).

Descoperirea și punerea în valoare prin restaurare a ansamblului de picturi gotice din biserică Sf. Margareta i-a prilejuit prof. Vasile Drăguț găsirea „inelului intermediar care să demonstreze întrucît a fost posibilă la un moment dat asimilarea marilor experiențe de artă picturală europeană și integrarea lor în spațiul transilvănean”.

Mai tehnică, dar revelatoare prin seriosul semnal de alarmă pe care îl trage, comunicarea pictorilor Casian Labin și Ion Neagoe (*Fenomenul desprinderii și exfolierii peliculei de culoare din pridvorul bisericii Humor*) ne obligă să considerăm cu sporită atenție importantul aspect al stării de conservare a picturilor murale ce îmbracă pereții monumentelor.

Icoanele de la Băjești din secolul al XVII-lea (comunicare Al. Efremov) și sculputurile gotice de la Rupea (comunicare Suzana

More Heitel) vin să se adauge bogatului patrimoniu mobil, nu de ajuns de bine cercetat încă, al monumentelor noastre.

Aportul materialelor sintetice — cu avantajele și perspectivele de utilizare în opera de restaurare ce le oferă — a fost relevat de comunicarea *Rășnile sintetice și posibilități de utilizare a lor în restaurarea operelor și monumentelor de artă* (Al. Brețcanu și ing. Mihai Motoiu).

Comunicarea Ioanei Cristache Panait, *Din tradițiile istorice ale inventarierii monumentelor*, vine în întâmpinarea celor mai recente preocupări ale instituției, căreia de curînd i-a revenit sarcina evidenței patrimoniului cultural, ea putîndu-se prevala astăzi de o îndelungată tradiție în acest domeniu.

Numeroasele participări la discuții au subliniat atât valoarea informației științifice conținută de comunicări, cât și ținuta acestora, au adus completări sau au prilejuit schimburi de opinii între specialiști.

Cea mai importantă manifestare științifică a Direcției Patrimoniului Cultural Național din acest an, Sesiunea, înscrisă și pe agenda acțiunilor României în cadrul Anului European al Patrimoniului Arhitectural, a fost marcată și de tipărirea unui afiș (autor Casian Labin) și a unui program-invitație (autori: arh. Mihai Aldea — machetă, Adrian Ianuli și Casian Labin — foto), menite să facă cunoscute strădaniile Direcției în angajarea o dată mai mult, pe drumul deschis viitorului pentru trecutul nostru.

Tereza Sinigalia

## Activitatea de restaurare a Direcției patrimoniului cultural național

— Lucrări recepționate la sfîrșitul anului 1974 —

### 1. Biserica din Apabida — jud. Cluj

Restaurare generală — începută 1973, recepție preliminară 1974.

Colectiv: arh. Virgil Antonescu, tehn. arh. Const. Marcu

Lucrări de refacere a principalelor zone distruse: bolta altarului, tavane, turn-clopotniță, șarpantă și consolidarea întregii biserici.

Lucrări de amenajări exterioare: trotuare și gard de împrejurire.

### 2. Biserica de lemn din Bilbor — jud. Harghita

Restaurare generală — începută 1973, recepție preliminară 1974

Colectiv: arh. Virgil Antonescu

Lucrări cu grad mare de dificultate pentru refacerea și consolidarea pereților, bolților și pridvorului, cu consolidarea șarpantei și refacerea învelitorii. Consolidări la poartă și împrejurirea incintei.

### 3. Ansamblul mănăstirii Bistrița — jud. Neamț — paraclis și turnul porții

Restaurare completă, — începută 1970, recepție preliminară 1974

Colectiv: arh. Nicolae Diaconu, proiectant Paul Felican, ing. Elena Pagu, proiectant Nicolae Stroe, ing. Gh. Păunescu, ing. D-tru Pîrscoveanu.

Lucrările de restaurare au adus turnul și paraclisul la vechea lor înfățișare prin modificarea acoperișului, desfaceri de ziduri de umplere a vechilor goluri, decapări de tencuială, refacerea tîmplăriei noi de lemn și metalice și a pardoselilor din piatră și dulapi de stejar, ca și a scării de lemn.

Decaparea terenului din jur pînă la nivelul de călcare, lucrări de finisaj și realizarea unui nou eșafodaj pentru clopote completează restaurarea.

La turnul de intrare (construit în sec. XVII) s-a modificat acoperișul, revenindu-se la vechea înfățișare, s-a demolat zidăria de supraînălțare a acestuia și tinda de lemn de stejar cu stîlpi; s-au refăcut tîmplăria și pardoselile. Au fost marcate fundațiile vechiului turn de intrare, aflate în vecinătatea celui actual.

### 4. Biserica de lemn din Brăzești — jud. Alba

Restaurare generală — începută 1970, recepție preliminară 1974

Colectiv: arh. Virgil Antonescu

Lucrări complexe de restaurare, consolidare, înlocuire a pieselor deteriorate atât din structura pereților și bolților cât și a turnului clopotniță. Refacerea șarpantei și a învelitorii.

### 5. Muzeul Literaturii Române — București

Restaurarea-reconstrucția aripii drepte, începută 1972, recepție preliminară 1974.

Colectiv: arh. Mihaela Adrian, ing. Elena Pagu, ing. Gh. Păunescu, ing. D-tru Pîrscoveanu, E. Donescu.

Au fost desfăcute adăugirile de la demisolul din dreapta intrării. Noua aripă, urmînd să completeze funcțional Muzeul Literaturii, a fost rezolvată astfel încît să permită legătura directă cu clădirea veche, păstrîndu-se dimensiunile, ritmul golurilor ferestrelor, cornișa, brîul median și tipul de ancadramente. Sistemul constructiv este format din zidărie por-

tantă din cărămidă pe fundații de beton izolate hidrofug, grinzi și plăci de beton armat care trec în consolă peste culoarul de circulație. Șarpanta este din lemn, învelitoarea din tablă. Finisajul interior a fost diferențiat în funcție de destinația fiecărei încăperi. Încălzire centrală cu centrală proprie cu gaze. Instalații electrice.

### 6) Casa Vergu Mănuilă — Buzău

Restaurare generală — începută 1972, recepție preliminară 1974

Colectiv: arh. Marina Iliescu

Lucrări de consolidări de ziduri, refacere ziduri, planșee de beton armat, tîmplărie, pardoseli noi, pridvor lemn, șarpantă și învelitoare nouă. Sistemizare verticală curte.

### 7. Biserica de lemn din Corbești — jud. Bihor

Restaurare generală — începută 1973, recepție preliminară 1974

Colectiv: arh. Virgil Antonescu

Lucrări de consolidare generală a elementelor de rezistență cu înlocuirea pieselor distruse. Refacerea șarpantei, învelitoare de șîță.

### 8. Muzeul de arhitectură populară din Cirtioara — jud. Gorj

Lucrări începute în 1972, terminate și predate Muzeului cu proces-verbal în 1974.

Colectiv: arh. Virgil Antonescu, arh. Gh. Sion, proiectant arh. C. Marcu

#### a) Casa Popii Udriște din satul Olari

Lucrare de strămutare și restaurare cu înlăturarea adaosurilor tîrzii, înlocuirea pieselor distruse și refacerea celor dispărute, pe baza cercetării de arhitectură și decorație. Refacerea șarpantei și a învelitorii.



b) Casa Polcovnic Colțescu din satul Câr-bunești

Lucrare de strămutare și restaurare, cu refaceri importante de piese deteriorate pentru reconstituirea imaginii originare a monumentului.

c) Casa fierărie a lui M. C. Vede din satul Bumbăști—Pițic

Lucrare de strămutare și restaurare cu completări de piese, refacerea șarpantei și învelitorii.

d) Casa Pantelimon Filip din satul Bumbăști—Pițic

Lucrare de strămutare și restaurare, cu refacerea elementelor de structură distruse și înlăturarea adaosurilor neesențiale.

9) Ruinele bisericii Sf. Voievozi Stamati-nești — Focșani

Restaurare generală și amenajări exterioare — începută 1972, recepție preliminară 1974.

Colectiv: arh. Mihaela Adrian, arheolog Gh. Cantacuzino, ing. Elena Pagu, ing. Gh. Păunescu

Țeserea integrală a fisurilor din ziduri, refacerea tuturor bolților și arcelor degradate, centuri de beton armat la nivelul nașterii bolților și cornișei, șarpantă de lemn, învelitoare din tablă, tencuieii interioare și exterioare, pardoseli din cărămidă, cu marcarea bisericii anterioare descoperită prin săpăturile arheologice, închiderea golurilor; instalații electrice.

10) Biserica din Gârbaș-Dej — jud. Cluj

Restaurare generală — începută 1973, recepție preliminară 1974

Colectiv: arh. Virgil Antonescu, arh. proiectant C-tin Marcu

Lucrări de consolidare generală, cu înlocuirea pieselor deteriorate, refacerea turnului-clopotniță, consolidarea șarpantei și înlocuirea învelitorii de șită.

11) Casa Stolojan-Herești — jud. Ilfov

Restaurare generală începută — 1970, recepție preliminară 1974

Colectiv: proiectant arhitect Marcu Constantin, ing. Th. Barbu, ing. Eugen Donescu

Restaurarea și-a propus să readucă la forma originală, din sec. XIX, construcția, prin demolarea adaosurilor și refacerea zidurilor vechi, precum și forma golurilor și refacerea finisajelor, tencuiei din mortar de var, pardoseli din cărămidă la parter și parchet la etaj. Întrucât este destinată unui muzeu, s-a amenajat alăturat o centrală termică. Amenajări exterioare, zid de incintă, plantații.

12) Casa Vasile Alecsandri — Iași

Restaurare generală și amenajări exterioare — începută 1970, recepție finală 1974

Colectiv: arh. Nicolae Diaconu, arh. Ioana Juravlea, arh. Virgil Polizu, proiectant Paul Felican, ing. Vasiliu

Restaurarea și-a propus readucerea casei, pe cât posibil, la forma simplă (sfârșit sec. XVII— început sec. XVIII), dărâmiindu-se zidurile adăugate care-i modificau vechea înfățișare; s-au făcut decapări de tencuieii, desfaceri de goluri vechi, s-au pus planșee noi din beton armat aparent, grinzi de lemn, plafon de lemn la etaj, timplărie nouă pe urmele vechilor goluri, pardoseli de piatră și parchet. Amenajări exterioare.

13) Mănăstirea Putna — Turnul porții — jud. Suceava

Restaurare — începută 1974, recepție preliminară 1974

Colectiv: arh. Eugen Chefneux, ing. Lucian Rotaru, proiectant Paul Felican.

A fost refăcută șarpanta și s-a înlocuit învelitoarea de țigă solzi cu tablă de aramă montată în lîșii orizontale: s-au făcut lucrări

de consolidare (centuri, tiranți, plombe). S-au refăcut tencuielele noi, au fost refăcute numai porțiunile unde nu se mai păstrează tencuiala originală (în frescă cu asize desenate). S-au refolosit ramele profilate și cuiele forjate. S-a executat un pavaj carosabil din dale de carieră. Lucrări de timplărie, paratrăsnet.

14) Biserica Sf. Mihail din Războieni — jud. Neamț

Restaurare generală: început 1973, recepție preliminară 1974

Colectiv: arh. Ștefan Balș, ing. A. Drăgulin, ing. D. Hasnaș.

Biserica, adăpostind sub pardoseala naosului osemintele celor căzuți în lupta de la Valea Albă, își pierduse înfățișarea inițială prin tencuirea pereților și modificarea acoperișului supraînălțat cu două turlle mari de lemn.

Restaurarea a cuprins scoaterea la iveală a vechiului parament din piatră și ceramică aparentă combinată cu cîmpuri de cărămidă zugrăvită, ornamentate cu ocnițe și firide, re-completarea ancadramentelor de piatră la portalul intrării și la ferestre și dărîmarea pridvorului nou așezat pe latura de sud. Acoperișul, după îndepărtarea turllelor, a fost refăcut în forme simple, în patru ape, cu streșină largă și învelitoare din tablă de aramă.

În interior, după decaparea straturilor de tencuială și zugrăveală suprapuse s-a scos la iveală interesantul sistem decorativ din cărămizi smălțuite alternate cu tencuială albă și cărămizi zugrăvite.

Pardoselile din scînduri au fost înlocuite cu lespezi de piatră.

15) Ansamblul fortificat Rîșca — Corp sud stăreție — jud. Neamț

Restaurare generală — începută 1973, recepție preliminară 1974

Colectiv: arh. Ștefan Balș, Simion Jucan

Corpul de sud al ansamblului a fost pus în restaurare în urma unui incendiu care a distrus acoperișul cu învelitoare de șită și plafonanele.

Lucrările de restaurare au respectat distribuția existentă a planului și arhitectura exterioară spre curte, cu uși, ferestre și cerdac nemodificat.

Singurele schimbări față de vechea înfățișare au fost: înlocuirea plafonanelor din grinzi de lemn alăturate cu o placă de beton armat și refacerea unei șarpante noi; înlocuirea învelitoarei de șită cu învelitoare de tablă vopsită; introducerea a trei grupuri sanitare; adăugarea unui foișor în fața intrării destinate oaspeților.

Zidul de împrejmuire a fost restaurat prin rezidirea prin plombe a porțiunilor dislocate, prin rostuirea generală și prin modificarea ferestrelor și a ușilor la forma lor inițială, dătînd probabil din sec. XIX, dar mai veci decît cele existente la începerea lucrărilor.

Au fost introduse instalații electrice, inclusiv racordul la rețea, precum și instalații de apă și canal interioare, alimentarea și canalizarea exterioară urmînd a se face de beneficiar.

16) Fațada Muzeului Brukenthal — Sibiu

Restaurare, început 1973, recepția preliminară 1974

Colectiv: arh. Hermann Fabini

Obiectivul cel mai important al restaurării a fost restabilirea policromiei originare conform rezultatelor cercetărilor efectuate înainte și în cursul lucrărilor.

Au fost refăcute o parte din ancadramentele de piatră deteriorate.

La restaurarea portalului principal s-a folosit pentru prima oară la noi în țară înlocuitorul de piatră denumit „mineros“.

17) Biserica Sîntejude — Comuna Tăga — jud. Gorj

Restaurare generală, începută 1973, recepție preliminară 1974

Colectiv: arh. Virgil Antonescu

Lucrări complexe de consolidare, cu readucerea la verticală a turnului clopotniță, refacerea integrală a pridvorului și șarpantei, înlocuirea învelitorii și executarea pardoselilor din piatră.

18) Ansamblul mănăstirii Tismana — jud. Gorj

Restaurare — începută 1972, recepție preliminară parțială 1974

Colectiv: arh. Ioana Barteș, ing. A. Drăgulin, ing. D. Pîrsoveanu

Biserica: S-au refăcut învelitorile, păstrînd aceeași formă, înlocuind foile de plumb cu material nou, ameliorînd sistemul de montare și prindere (pe astereală și romanate din lemn așezate pe bolți), s-au revizuit și consolidat crucile și bazele lor de piatră.

Paraclis: Lucrări de consolidare a șarpantei, înlocuirea tablei de fier galvanizate cu tablă de plumb, revizuirea timplăriei ferestrelor turle.

Casă paznic: Construită în locul celei vechi de scînduri, la începutul drumului de acces în incintă; cuprinde încăperea paznicului și un spațiu destinat vînzării билетelor, plantelor etc. pentru public. Realizată din zidărie de bolovani aparentă și învelitoare de șită, în același spirit cu zidul de incintă și clădirile gospodărești din vecinătate.

19) Ansamblul bisericii Sf. Vineri — Tîrgoviște

Restaurare generală — începută 1967, recepție preliminară 1974

Colectiv: arh. Rodica Mănculescu, arh. Ioana Barteș, ing. A. Drăgulin

Biserica: Îndepărtarea pridvorului adăugat în 1850. Revenirea la forma inițială la parament, cornișe, ziduri despărțitoare, goluri la uși și ferestre, pardoseli, învelitoare; consolidări bolți.

Casa Bălușă: Revenirea la forma inițială la goluri de uși și ferestre, pardoseli, învelitoare; consolidări bolți.

Ziduri incintă: Ridicarea celor două ziduri cu cca 2 m, completarea zidurilor în zona dispărută pe fundațiile vechi, refacerea contraforturilor cu copertine.

Poarta seimenilor: Completarea părții căzute, refacerea arcului.

Alei de acces, decapări, taluzări.

20) Complexul Magheru - Troian — jud. Vâlcea

Restaurare generală, începută 1973, recepție preliminară 1974

Turn-clopotniță: Consolidarea zidurilor cu centuri de beton armat, refacerea șarpantei și a învelitorii, întregirea frontoanelor, lucrări de finisaj (tencuiei, profile, pardoseli, podini, scări de acces, timplărie).

Capelă: Refacerea zidurilor și bolților rui-nate, consolidarea părților existente, refacerea șarpantei și a învelitorii de șită, pardoseli, timplărie, tencuiei, alei de acces.

Fântina de piatră (sec. XVIII): Strămutată în cadrul Complexului Magheru pentru salvarea și punerea sa în valoare. S-au executat operații de desfacere, curățare, transport, remon-tare și completarea părților lipsă, instalații și amenajări aferente.